

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

КОТЕНОК АНДРІЙ ГРИГОРОВИЧ

УДК 303.101(043.3)

МЕХАНІЗМ КООРДИНАЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Спеціальність 08.00.01 — Економічна теорія та історія економічної думки

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі політичної економії факультетів управління та маркетингу ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор

Беляєв Олександр Олександрович,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
завідувач кафедри політичної економії
факультетів управління та маркетингу

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,

академік НАН України
Чухно Анатолій Андрійович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри економічної теорії

кандидат економічних наук, доцент

Розинка Олександр Миколайович,
Публічне акціонерне товариство «Аркада» м.Київ,
радник-консультант з економічних питань

Захист відбудеться «15» квітня 2010 р. о «14:00» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.01 ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 317.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вулиця Дегтярівська, 49-Г, ауд. 601.

Афтореферат розіслано «15» березня 2010 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

доктор економічних наук, професор

Фукс А.Е.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Економічна діяльність суспільства є досить складною системою, що охоплює безліч факторів об'єктивного і суб'єктивного походження, які в процесі розвитку економічної системи можуть набувати різної сили впливу на кінцеві результати як позитивного, так і негативного характеру. Уникаючи руйнівної дії економічних, політичних, соціальних та техногенних чинників, суспільство постійно регулює економічний розвиток за допомогою координації спільного впливу їх на соціально-економічний прогрес. Поняття координації методологічно пов'язане з реалізацією основоположної ролі цілісності будь-якої системи та системотвірного зв'язку у формуванні, функціонуванні та розвитку систем. Координація покликана розкрити процес впливу з боку цілісної системи на її складові, на формування структурних елементів та динамічне забезпечення їх узгодженого функціонування. Дослідження ефективності функціонування механізму цієї координації є вкрай важливим, оскільки внаслідок безперервного вдосконалення економічних відносин у суспільстві виникає потреба його постійного корегування та оновлення. У разі порушення адекватного впливу координаційного механізму на динамізм економічних процесів він може не підтримувати, а навпаки, стримувати прогресивний поступ. Механізм координації, з одного боку, має виступати як цілісна стабільна система, яка через погодження інтересів здатна забезпечувати економічний розвиток, а з другого — його необхідно постійно вдосконалювати згідно з критеріями ефективності, сучасними тенденціям розвитку економічної системи. Тож проблема побудови та вдосконалення механізму координації є важливою для будь-якої економічної системи.

Особливого значення проблема оновлення механізму координації набуває під час глибоких перетворень у соціально-економічних підвалинах суспільної організації. Трансформаційні процеси, які відбуваються в економіці України, якісно змінили умови господарювання; сформували принципово нове середовище діяльності економічних суб'єктів, яке характеризують розмаїття форм власності, ринкові принципи господарювання, нова структура економіки та системи формальних і неформальних інституціональних засад її функціонування.

Загальні проблеми координаційної архітекτονіки різних соціально-економічних формацій досліджували представники багатьох економічних шкіл, зокрема, Дж. Кейнс, Ф. Кене, К. Маркс, А. Маршалл, А. Пігу, Д. Рікардо, А. Сміт та інші.

Теоретичним та методологічним аспектам ринкового механізму координації присвятили наукові праці Л. Бальцерович, Я. Корнаї, В. Ойкен, Д. Старк, Дж. Стігліц, Л. Тевено, Ф. Хайєк.

Інституціональні аспекти взаємодії елементів механізму координації вивчали представники інституціоналізму, такі як А. Берлі, Дж. Б'юкенен, Т. Веблен, Дж. Гелбрейт, Р. Коуз, У. Мінз, У. Мітчелл, Д. Норт, Ф. Перру, О. Уільямсон.

Серед представників радянської, а пізніше постсоціалістичної політичної економії, які досліджували фундаментальні теоретико-прикладні аспекти механізму координації в контексті господарського механізму, відзначимо Л. Абалкіна, О. Бузгаліна, П. Буніча, Р. Євстігнєєва, Л. Євстігнєєву, А. Колганова, В. Мавріщева, П. Медведєва, Ю. Осіпова.

Фундаментальним та прикладним проблемам удосконалення механізму координації економіки України присвятили наукові розвідки вітчизняні вчені А. Амоша, Ю. Бажал, О. Беляєв, В. Геєць, О. Гош, Б. Кваснюк, В. Лановий, А. Покритан, Ю. Пахомов, О. Розинка, А. Чухно. Різні аспекти функціонування механізму координації на теоретико-методологічному та прикладному рівнях розглядали такі українські автори, як А. Алексєєв, О. Білик, І. Галиця, Ф. Зинов'єв, В. Нестеренко, В. Паламарчук, В. Стахівський, В. Черняк, А. Шегда, Ю. Яценко та інші.

За значного теоретико-методологічного надбання науковці, однак, ще не виробили усталеного погляду щодо засадничих концепцій та методології аналізу змісту механізму координації, а отже, тривають дискусії щодо сутності, структури та методики оцінки соціально-економічної ефективності механізму координації. Чимало аспектів проблеми вдосконалення механізму координації, особливо за умов ринкової трансформації, які генерують системні зміни в економіці, потребують поглибленого вивчення. Водночас науково обґрунтоване дослідження теоретичних засад механізму координації є неможливим без застосування фундаментальних положень економічної теорії та врахування результатів аналітичної оцінки плинності ринкової трансформації постсоціалістичних економік. Отже, назріла потреба системного дослідження теоретико-прикладних засад функціонування механізму координації економічних процесів. Наведені міркування обумовили актуальність вибору теми дисертаційної роботи, формулювання її завдань і розробку структурної архітекτονіки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за темою: «Соціалізація системно-економічної трансформації в Україні» (номер державної реєстрації 0106U001203). В межах розділу 1. Теоретико-методологічні засади соціалізації системно-економічної трансформації в Україні особисто автором обґрунтовано необхідність та можливості вдосконалення механізму координації за специфічних умов вітчизняної економіки. У підрозділі 2.1. Стратегічні і тактичні пріоритети соціального регулювання в умовах трансформаційної

економіки самостійно дисертантом досліджено методико-методологічних аспекти оцінки ефективності діючого механізму координації економіки України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є науково-конструктивне обґрунтування теоретико-методологічних положень і практичних аспектів стосовно змісту, структури, принципів функціонування механізму координації економічної системи, що забезпечує оптимальне узгодження економічних інтересів в умовах ринкової трансформації економіки України.

Для досягнення зазначеної мети здобувачем поставлені такі завдання:

- проаналізувати еволюцію концептуальних теоретико-методологічних підходів до трактування категорії «механізм координації»;
- уточнити сутність категорії «механізм координації», визначити її місце і функції в категоріально-понятійному апараті предметної галузі;
- дати змістово-структурну характеристику механізму координації економічної системи;
- ідентифікувати форми вияву економічних відносин координації та виявити їх особливості на макро-, мезо-, мікрорівнях економіки;
- обґрунтувати зміст і сформулювати принципи вдосконалення механізму координації з урахуванням плинності трансформаційних процесів;
- розробити методологічно-методичні підходи до оцінювання ефективності механізму координації та означити її рівень для економіки України;
- провести системний аналіз та встановити рівень соціально-економічної ефективності функціонуючого механізму координації економіки України;
- виявити пріоритетні напрями комплексного вдосконалення механізму координації економіки України з метою підвищення ефективності його функціонування.

Об'єктом дослідження є економічна система.

Предметом дослідження є механізм координації трансформаційної економіки.

Методи дослідження. Теоретико-методологічним підґрунтям дисертаційної роботи є сукупність загальнонаукових і спеціальних принципів, методів та заходів наукового дослідження, положення системного та діалектичного підходів, використання яких обумовлене поставленими метою і завданнями дисертації. Конкретні наукові результати здобуто з використанням таких методів: діалектичного поєднання історичного і логічного — для проведення ретроспективного огляду множинності теоретико-методологічних підходів до трактування сутності і змісту механізму координації економічної системи; аналізу і синтезу — для обґрунтування субординаційного співвідношення між категоріями «господарський механізм», «механізм управління», «механізм координації» та визначення

місця останнього у понятійно-категоріальному апараті предметної галузі; абстрагування — для виявлення змістово-функціональних характеристик механізму координації економічної системи; формалізації — для визначення передумов удосконалення функціонуючого механізму координації економіки України в контексті трансформаційних процесів, а також для встановлення порядку оцінювання рівня його ефективності.

Інформаційною базою даної роботи, яка забезпечує репрезентативність вихідних даних, доказовість та достовірність висновків, рекомендацій та пропозицій, слугували монографії, публікації в періодичних виданнях та спеціальна література, матеріали міжнародних і міжвузівських конференцій, всесвітньої мережі Інтернет, а також офіційні дані Державного комітету статистики України, програмні та прогнозні розробки державних органів і міжнародних організацій, дані, розраховані автором на основі статистичної інформації Державного комітету статистики України.

Наукова новизна одержаних результатів. Проведене дослідження дало змогу здобути такі наукові результати, що є особистим надбанням дисертанта і виносяться на захист:

уперше:

- доповнено понятійно-категоріальний апарат економічної науки поняттям механізму координації як сукупності дій взаємозв'язаних елементів, яка конституює економічну систему в певний спосіб через реалізацію економічних відносин координації та функціонально спрямована на узгодження економічних інтересів на основі свідомого використання економічних законів та оптимального поєднання факторів виробництва. Таке визначення є методологічно конструктивним, оскільки, по-перше, відповідає сучасній парадигмі економічної науки, а по-друге, уточнює місце і роль механізму координації в процесі розвитку економічної системи;

- запропоновано модель комплексної соціально-економічної оцінки ефективності механізму координації через синектичне поєднання в єдиній системі показників, які зорієнтовані на визначення рівня соціальної та економічної ефективності механізму координації різних об'єктів, а також відповідними суб'єктами оцінки;

удосконалено:

- методологічні аспекти дослідження теоретичних засад механізму координації економічної системи, які ґрунтуються на діалектичній єдності історичного та логічного методів. Перший забезпечив логічність, внутрішню несуперечливість ретроспективного аналізу усталених та загальнозначущих концептуальних підходів, заходів та теорій. Другий дав змогу уникнути еkleктичного нагромадження положень різних концепцій і теорій та

систематизувати їх згідно з такими родовими категоріями як «спосіб виробництва» та «ринковий механізм»;

- теоретичне обґрунтування діалектичного взаємозв'язку якісно нового рівня співвідношення між об'єктивними реаліями, які проявляються у ступені пізнання економічним суб'єктом об'єктивних закономірностей та суб'єктивними оцінками рівня розвитку економічних суб'єктів та конкретних форм їхнього функціонування. Їх поєднання запропоновано реалізовувати в межах сфери функціонування механізму координації, що обумовлює існування функціональної структури, яка його характеризує як складну, багаторівневу, функціональну цілісність;

- теоретико-методологічні підстави технологічної ідентифікації форм вияву механізму координації на різних рівнях його функціонування через аналіз рівневої специфікації економічних відносин координації. Архітектурне подання особливостей форм вияву механізму координації на макроекономічному рівні, яке реалізується через побудову ієрархічної структури економічних функцій держави, на мезорівні — через двоїстість регіональної політики, яка має забезпечувати гармонізацію державних та регіональних інтересів, на мікрорівні — за дихотомією структури економічних відносин координації: вертикальної та горизонтальної;

дістало подальшого розвитку:

- структурування функцій механізму координації, яке вперше виконане на засадах аналізу їх диференційної залежності від структурних елементів економічної системи. З позицій множинності методологічних підходів до виділення функцій механізму координації та існування в сучасній економічній системі відносин координації обґрунтовано виконання механізмом координації інтегративної функції, яка забезпечує реалізацію економічних відносин координації через узгодження економічних інтересів та є адекватною відповідній системі;

- наукове уявлення про співвідношення категорій «господарський механізм», «механізм управління», «механізм координації» через вияв їхньої глибинної сутнісної основи — узгодження економічних інтересів, та означення субординаційного зв'язку між цими категоріями;

- змістове уточнення методологічного підходу до аналізу якості державного управління в системі комплексної соціально-економічної оцінки ефективності механізму координації як рівня керованості національної економіки. За методологічну основу оцінки ступеня керованості взято математичну модель порівняння планових і фактичних показників. Змістом моделі є порівняння величини співвідношення прогнозного значення ВВП до його фактичного значення у попередньому році та рівня реалізації прогнозу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання результатів у подальшій теоретичній розробці проблем регулювання економічної і соціальної сфери, в організації цілісного механізму координації, який сприятиме становленню соціально орієнтованої ринкової економічної системи як складової мети реформ, що проводяться в Україні. Зокрема, рекомендації щодо вдосконалення процедури оцінки обґрунтованості макроекономічного прогнозу через її доповнення економіко-математичною моделлю оцінки якості прогнозу та пропозиції стосовно доповнення системи зовнішніх та внутрішніх соціоекономічних показників для визначення місця України у світових рейтингах узяті до використання Департаментом макроекономіки Міністерства економіки України (довідка №3001-23/403 від 04.12.09). На основі одержаних результатів дослідження механізму координації на мікрорівні було обґрунтовано та розроблено модель реорганізації діяльності державного підприємства «Українська асоціація з авторських та суміжних прав» (довідка №7186 від 10.12.09).

Положення і висновки, що були сформульовані в дисертації, використовуються в навчальному процесі ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» у процесі розробки та викладання навчальних дисциплін «Основи економічної науки», «Соціальна економіка», «Національні моделі економічних систем» (довідка від 09.09.09).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є одноосібно виконаною науковою працею, усі наукові результати, що викладені в дисертації і виносяться на захист, одержані автором особисто. З опублікованих у співавторстві наукових праць використано лише ті ідеї та положення, які одержані самим дисертантом.

Апробація результатів дисертації. Основні результати та висновки дисертаційного дослідження викладені автором на науковій конференції «Соціально-економічний розвиток України на початку XXI ст.» у виступі на пленарному засіданні на тему «Механізм координації трансформаційної економіки» (Київ, 2005); на Міжнародному форумі молодих вчених «Ринкова трансформація економіки постсоціалістичних країн» у доповіді «Трансформаційні зміни в Україні з погляду інституціоналізму» (Харків, 2005); на I Міжнародній науково-практичній конференції «Європейська наука XXI століття: стратегія і перспективи розвитку – 2006» у доповіді «Трансформація соціально-економічної парадигми в економічній теорії» (Дніпропетровськ, 2006); на Міжнародній науково-практичній конференції «Економічна організація та економічна освіта: взаємообумовленість стратегій розвитку» у доповіді «Механізм координації економічних інтересів держави та бізнесу» (Київ, 2007); на Міжнародній науково-практичній конференції «Господарський механізм:

сутність, структура, подальше вдосконалення на сучасному етапі» у доповіді «Планомірність і товарність в системі господарського механізму» (Полтава, 2008).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 8 наукових праць загальним обсягом 2,14 друк. арк.; з них 4 — у наукових фахових виданнях, 4 — в інших наукових виданнях.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Роботу подано на 193 сторінках комп'ютерного тексту, у тому числі 12 таблиць на 6 сторінках, 20 рисунків на 9 сторінках, 3 додатки на 3 сторінках. Список використаних джерел містить 162 на 15 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету, завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, подано відомості про їх апробацію.

У розділі 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження механізму координації економічної системи» узагальнено основні положення концептуальних підходів щодо сутності механізму координації, означено його базові функції та структурну архітектуру.

Аналіз організаційно-економічної природи відносин координації ускладнюється браком комплексних теоретико-методологічних досліджень взаємообумовленого впливу категорій «господарський механізм», «механізм управління» та «механізм координації». З огляду на це в роботі проведено семантичний аналіз даних категорій. Узагальнення результатів такого аналізу створило передумови для з'ясування субординаційного співвідношення між ними, що, у свою чергу, дало можливість уточнити місце категорії «механізм координації» у категоріальному апараті економічної науки.

Результати ретроспективного аналізу концептуальних підходів щодо трактування сутності механізму координації показали, що проблеми реалізації економічних відносин координації вивчали представники різних економічних шкіл в різні часи. Перші спроби теоретичного узагальнення результатів початкових етапів становлення та розвитку відносин координації та механізму їх реалізації зробив у своїх працях А. Сміт. Нагромадження емпіричного матеріалу та утворення нового світорозуміння сформували відповідні передумови для теоретичних досліджень у цій царині. Для систематизації наявних теоретико-методологічних підходів до сутності механізму координації їх було класифіковано за морфологічною ознакою і зведено у дві групи. За однією з них механізм координації досліджується через аналіз категорії «спосіб виробництва». За другою це явище розглядається за допомогою категорії «ринковий механізм». Перший підхід трактує механізм координації як сукупність засобів, які застосовуються в регулюванні економічних процесів.

Представники даного підходу (Л. Абалкін, Р. Євстігнєєв, Ю. Осіпов та інші) характеризують механізм координації економічної діяльності як господарський механізм. Визначення механізму координації через категорію «спосіб виробництва» трактує його як спосіб організації суспільного виробництва з властивими йому формами і методами, економічними стимулами і правовими нормами. Такий підхід, з одного боку, вказує: на підпорядкованість механізму координації об'єктивним економічним законам; поєднання об'єктивного і суб'єктивного в межах сфери його функціонування; існування органічного зв'язку форм і методів господарювання з глибинними закономірностями; наявність тісного зв'язку механізму координації з відносинами власності; наявності відносин власності безпосередньо в системі механізму координації і їх визначальну роль; існування різних механізмів координації в різних економічних системах. З другого боку — не дає можливості чітко окреслити сферу функціонування механізму координації, його місце в системі суспільного виробництва, співвідношення механізму з економічною системою.

Представники іншого підходу (В. Ойкен, Дж. Стігліц, Ф.Хайек та інші) досліджують сутність механізму координації через категорію «ринковий механізм» та зазначають, що це механізм обопільної або послідовної взаємодії основних елементів ринку: попиту, пропонування, ціни, конкуренції і економічних законів. Дія цього механізму, як обґрунтовано у п. 1.1 дисертації, базується на природному бажанні людини підвищити рівень свого добробуту. Тому чим повніша свобода виробників і споживачів, тим ефективніше функціонує механізм саморегулювання ринкової економіки. Однак така свобода веде до анархії ринку, де механізм саморегулювання не діє, що доводить сучасна криза моделі ліберальної економіки. Істотна особливість ринкового механізму полягає в тому, що кожний його елемент тісно пов'язаний з ціною, яка виступає основним інструментом, що діє на попит, пропонування і конкуренцію. З такої позиції дається характеристика, що ціни координують рішення виробників і споживачів на ринку. У даному контексті ціни розглядаються як так зване балансове колесо і ринкового, і координаційного механізмів.

Поєднання зазначених підходів уможливило авторське визначення поняття «механізм координації», який у дисертації тлумачиться як сукупність функціонально взаємозв'язаних елементів, що конституює економічну систему в певну органічну цілісність через усю систему економічних відносин, спрямованих на узгодження економічних інтересів суб'єктів господарювання. Даний механізм у такому контексті виступає як рушійна сила розвитку економічної системи, забезпечуючи узгодженість функціонування її елементів, які перебувають в органічній взаємодії з адекватними їм інституціонально створеними формами.

Принципово важливим у розкритті змісту механізму координації є обґрунтоване визначення його функцій. На нашу думку, множинність підходів до функцій механізму

координації обумовлюється різноманітними підходами до його сутності. Проведений морфологічний аналіз репрезентованих у літературі структурно-функціональних схем механізму координації дав можливість виокремити як основні, так і доповнювальні функції. У дисертаційній роботі до основних функцій механізму віднесено: регулювання пропорцій суспільного відтворення; узгодження та забезпечення поєднання економічних інтересів; взаємодію продуктивних сил та економічних відносин; свідоме використання економічних законів. До доповнювальних — виробничі, тобто такі, що походять від об'єкта організації — виробництва; організаційні, пов'язані з організаційною природою відносин координації. У розділі обґрунтовано, що суттєвою вадою багатьох функціональних схем є брак у даному механізмі соціальної функції в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки. В основі механізму координації, як обґрунтовано в дисертації, лежить єдина інтегрувальна функція, яка полягає в узгодженні економічних інтересів основних суб'єктів господарювання, оскільки неузгодженість між ними придушує мотиви і стимули продуктивної праці, а отже, знижує ефективність функціонування як механізму координації, так і самої економічної системи в цілому.

Механізм координації економічної системи в роботі характеризується специфічною формою взаємодії об'єктивних закономірностей розвитку і суб'єктивної цілеспрямованої діяльності людей, що відображено в його змістово-структурній характеристиці. Об'єктивна структура характеризує механізм координації як теоретичну модель, визначається об'єктивними законами, факторами, обставинами та умовами, що склалися. Суб'єктивна — реальний стан впливу суб'єктів господарювання на економічну систему з метою зміни параметрів її функціонування. Інтеграційну взаємодію зазначених структур запропоновано реалізовувати через функціональну структуру механізму координації, що окреслило можливості їх використання в економічних дослідженнях. У такому розумінні функціональна структура уможливорює використання результатів абстрактних наукових досліджень у реальному економічному житті. Взаємозв'язок об'єктивної, суб'єктивної та функціональної складових механізму координації подано на рис. 1.

Рис. 1. Схема взаємозв'язку структур механізму координації

Такий концептуальний підхід дав можливість методологічно розглядати механізм координації не тільки як суто абстрактну категорію, а і як таку, що дозволила більш повно зрозуміти реальні економічні процеси та їхні взаємозв'язки.

У розділі 2 «Функціонально-структурна ідентифікація загальних форм прояву механізму координації економічної системи» досліджено специфіку впливу економічних

відносин на механізм координації економічної системи, розроблено багаторівневу схему механізму координації економіки, запропоновано архітектурне подання основних економічних функцій держави. Доведено, що механізм координації організовує економічні відносини в економічну систему, яка згідно з принципом зворотного зв'язку впливає на механізм координації. Дані положення щодо взаємодії механізму координації та економічних відносин стали передумовою дослідження форм його вияву на основних рівнях управління економікою: макро-, мезо- та мікрорівні.

У розділі доводиться, що основною формою вияву механізму координації на макроекономічному рівні є економічна політика, яка ґрунтується на виконанні державою певних функцій. У даному аспекті в дисертації застосування методу класифікації до сукупності економічних функцій дозволило обґрунтувати трирівневу ієрархічну підпорядкованість економічних функцій держави. Функції першого порядку синтезують загальну інтегральну діяльність держави, яка, у свою чергу, забезпечує виконання державою своєї основної мети — координації дій економічних суб'єктів у процесі суспільного виробництва. Її реалізація передбачає створення та забезпечення ефективного функціонування системи як формальних, так і неформальних інститутів, через які встановлюються «правила поведінки» суб'єктів господарювання. Здійснення даної функції вимагає від держави використання комплексу адміністративних та економічних методів. До сукупності другого порядку входять змістові функції: перерозподільна та стабілізаційна. Функції третього порядку розглядаються як такі, що деталізують функції другого порядку. Авторську концепцію множинної ієрархічної сукупності економічних функцій держави подано на рис. 2.

Рис. 2. Ієрархії економічних функцій держави

Механізм координації в регіональному аспекті згідно з авторським трактуванням — це сукупність форм і методів здійснення організації виробництва, система комплексного і збалансованого управління соціально-економічним розвитком відносно економічно самостійної територіально-адміністративної одиниці. Основним результатом ефективного функціонування даного механізму на мезорівні є, по-перше, узгодження інтересів держави та регіону через забезпечення єдності державної регіональної політики та політики розвитку регіону. По-друге, додержання економічними суб'єктами регіону загальнонаціональних вимог до ведення господарської діяльності.

На основі дослідження сучасних західних теорій управління підприємством в дисертації використовуються розроблені ними системи функцій для визначення місця механізму координації на мікрорівні. По-перше, обґрунтовується, що організаційна

структура підприємства базується на розподілі управлінської діяльності на окремі функції відповідних підрозділів, що забезпечує успішне досягнення ним поставлених цілей. По-друге, координація на мікрорівні розглядається як центральна функція системи управління підприємством, що забезпечує безперебійність та безперервність його роботи, а також взаємозв'язок усіх управлінських функцій: планування, контролю, організації та мотивації. Отже, координація є процесом розподілу функцій діяльності в часі щодо забезпечення взаємодії різних підрозділів підприємства з метою виконання поставлених завдань. По-третє, механізм координації забезпечує цілісність, стійкість підприємства та здатність до адаптації відповідно до зовнішніх умов, самовідновлення та самовдосконалення.

Одержані результати дослідження економічних відносин координації на кожному рівні доводять, що останні являють собою єдність механізму координації у багаторівневій ієрархічній системі. Кожний її рівень має певну свободу у прийнятті рішень та формуванні цілей, які не обов'язково мають збігатися. Розв'язання конфліктів між суперечливими цілями та рішеннями досягається за допомогою втручання суб'єкта найвищого рівня, яким у даному контексті є держава.

У розділі 3 «Особливості координаційної організації функціонування національної моделі економіки України» на основі дослідження принципів функціонування та вдосконалення механізму координації економічної системи обґрунтовано та апробовано методологічно-методичний підхід до оцінки соціально-економічної ефективності механізму координації, визначено способи та конкретизовано основні напрями вдосконалення механізму координації економіки України.

Виявлено, що процедура вдосконалення механізму координації і, відповідно, підвищення рівня ефективності його функціонування підпорядковані конкретним принципам. Ключовими серед них визначено принципи адекватності, комплексності, адаптації і компетентності.

Сутнісні характеристики названих ключових принципів та правил удосконалення механізму координації впорядковані за функціональною ознакою та подані у табл. 1.

Таблиця 1

Принципи вдосконалення механізму координації

Функціональне призначення принципу	Сутнісна характеристика принципу	Зміст правила вдосконалення
Адекватність	Забезпечення відповідності механізму координації рівню розвитку продуктивних сил, особливостям соціально-економічного розвитку країни й цілям економічної політики	Ефективність розвитку економіки визначається ступенем відповідності механізму координації умовам розвитку економічної системи
Комплексність	Системне розв'язання поставлених економічних завдань на основі системного підходу до аналізу	Ефективність кожного елемента механізму координації зростає в разі його долучення до системи

	економічних і соціальних процесів	заходів, і навпаки, різко зменшується в разі некомплексного застосування
Адаптивність	Узгодження економічних інтересів суб'єктів господарювання з інтересами регіону і всього суспільства	Прийняття підприємства до зовнішніх умов є успішнішим, якщо ефективніше реалізується мета розвитку всієї економічної системи
Компетентність	Залежність від обсягу і якості інформації, яка розподіляється нерівномірно та невчасно	Рішення має приймати найбільш компетентний орган

Сформована сукупність різноманітних науково-методологічних підходів до оцінки ефективності функціонування механізму координації в дисертації була систематизована за критерієм статистичної однорідності даних. При цьому виділено два загальних підходи: функціональний і статистичний. Методологічною основою функціонального підходу виокремлено принципи вдосконалення механізму координації, а статистичного — певна система статистичних даних, які свідчили б про зростання ефективності економіки в результаті застосування функціонального підходу. Одночасне використання обох підходів дозволило сформувати універсальний підхід, за допомогою якого була проведена оцінка рівня ефективності механізму координації за трьома напрямками: економічної та соціальної ефективності, а також якості державного управління.

Авторський аналіз тенденцій розвитку національної економіки України за останнє десятиріччя виявив різновекторні тенденції як економічної, так і соціальної складових ефективності механізму координації на різних рівнях його вияву. За результатами проведених розрахунків, які здійснювались на основі офіційних статистичних даних за період 2000 – 2008 рр. були виявлені певні тенденції. Так, динаміка внутрішніх показників ефективності має очевидну тенденцію до підвищення. Зокрема, рівень продуктивності суспільної праці зріс у 5,37 раза, соціально-економічна ефективність суспільного виробництва підвищилась у 6,29 раза, рівень економічної безпеки — у 1,24 раза, валовий регіональний продукт (на одну особу) — у 5,56 раза. Таке збільшення передусім здійснювалось за рахунок екстенсивних факторів, про що свідчить таке: за останнє десятиріччя зростання ВВП досягнуло 74% від рівня 1990 р.; зростання було результатом не внутрішніх реформ, а сприятливих чинників короткострокового характеру; застаріла техніко-технологічна структури і висока енергомісткість промислових виробництв, на що вказує незмінність технологічної укладності економіки України, збільшення імпорту технологій та нерозвиненість власного ринку інновацій. Даний висновок підтверджують результати дослідження вітчизняних економістів. Динаміка показників зовнішньої оцінки також має тенденцію до поліпшення, але темпи цього приросту є не такими високими. Так, індекс конкурентоспроможності зріс у 1,23 раза, однак при цьому, з одного боку, Україна

спустилась у рейтингу на 13 позицій у результаті збільшення кількості країн у цьому рейтингу на 10, а з другого — відбулось зростання масштабів тіньової економіки та корумпованості. Значення індексу розвитку людського потенціалу підвищилось у 1,05 рази і рейтингова позиція зросла на 5 пунктів, але Україна досі належить до країн із середнім рівнем розвитку людського потенціалу. Останніми роками намітилась тенденція до зниження значення цього індексу: так, у 2007 р. його значення становило 0,798 бала, а у 2008 р. — 0,788 бала.

За допомогою економетричної моделі, яка базується на порівнянні співвідношень прогнозних та фактичних даних, проведено оцінку рівня керованості економіки України. Реалізація зазначеної моделі передбачає формування координатної площини. На осі абсцис відкладається не просто прогнозний показник, а значення його співвідношення з допустимим рівнем минулого року. У такий спосіб ми намагаємося привести всі прогнозні дані до єдиного масштабу, за одиницю виміру якого беруться відповідні досягнуті результати. Узагальнені результати свідчать про низьку здатність уряду прогнозувати та впливати на досягнення прогнозних показників. Це підтверджує розрахована середня похибка, яка становить 20%, тоді як нормою вважається 1% – 2 %. Графічну ілюстрацію отриманих результатів подана на рис. 3.

Рис. 3. Модель оцінки якості управління економікою України

При цьому, як показують результати аналізу різних регіонів України, механізм координації функціонує з різною ефективністю, оскільки він на загальнодержавному рівні не сприяє усуненню наявних регіональних диспропорцій. Така ситуація знижує дієвість та ефективність основоположних цілеспрямованих структурних змін для побудови соціально орієнтованої ринкової економіки в країні.

Звідси зроблено висновок: удосконалення механізму координації має набути форми державної політики, спрямованої на формування інституціональних засад, за яких будь-яка економічна система буде соціально ефективною. Каталізатором позитивних змін є посилення конкурентоспроможності, забезпечення прийняттого рівня економічної безпеки, підвищення соціальної ефективності економіки, підвищення ефективності регіонального механізму координації: підвищення конкурентоспроможності регіонів як основи динамічного розвитку та зменшення значних диспропорцій між ними в ефективності, рівні зайнятості та стандартах життєдіяльності населення. Загальним напрямом удосконалення механізму координації функціонування всіх рівнів суб'єктів господарювання є даліше реформування системи інституціональних засад.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання актуального наукового завдання щодо формування систематизованих уявлень про функціонування механізму, що забезпечує оптимальне узгодження економічних інтересів в умовах ринкової трансформації економіки України. Основні результати теоретико-методологічного й науково-прикладного спрямування полягають у такому:

1. Нинішні реалії економічної діяльності в умовах трансформаційної економіки зумовлюють активний пошук науковою спільнотою теоретичних моделей і підходів, які б відповідали новітнім умовам господарювання і надавали можливість економічними суб'єктам ефективно узгоджувати свої дії. Теоретико-методологічні засади діючої парадигми економічної теорії та системного аналізу дають змогу якнайглибше розкрити сутність, зміст і структуру механізму, який забезпечує вплив цілісної системи на формування, розвиток та узгоджене функціонування її складових. У цьому контексті концепція механізму координації виступає як одна з провідних теорій управління економічною системою на основі системного мислення.

2. Важливі результати щодо сутності, змісту, структури механізму координації економічної системи здобуті за допомогою ретроспективного аналізу концептуальних теоретико-методологічних підходів. На цій підставі сформульовано парадигмальний базис для визначення механізму координації як сукупності дій взаємозв'язаних елементів, яка конститує економічну систему в певний спосіб через реалізацію економічних відносин координації та функціонально спрямована на узгодження економічних інтересів на основі свідомого використання економічних законів та оптимального поєднання факторів виробництва.

3. Змістово-структурна характеристика механізму координації уможливила систематизацію його функцій за критерієм загальноновизначеності, що дало змогу виокремити основні та доповнювальні функції. Основними функціями є: регулювання пропорцій суспільного відтворення; узгодження та забезпечення поєднання економічних інтересів; взаємодія продуктивних сил та економічних відносин; свідоме використання економічних законів. Доповнювальними — виробничі, тобто такі, що походять від об'єкта організації — виробництва; організаційні — пов'язані з організаційною природою відносин координації. Співвіднесення основних функцій механізму координації зі структурними елементами економічної системи вказало на існування інтегральної функції механізму координації, яка полягає в узгодженні економічних інтересів основних суб'єктів господарювання.

4. Виділено та використано суб'єктивно-об'єктивний аспект механізму координації, що дало змогу окреслити об'єктивну, суб'єктивну та функціональну структури. Це

дозволило розглядати його не тільки як суто абстрактну категорію, а і як таку, що сприяє більш повному усвідомленню реальних економічних процесів та їх детерміністських зв'язків. Існування функціональної структури забезпечує поєднання об'єктивного та суб'єктивного аспектів механізму координації економічної системи.

5. Концептуально базуючись на рівневій специфікації економічних відносин координації, виявлено основні форми прояву механізму координації на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях. При цьому було охарактеризовано їхню специфіку, що дало можливість: по-перше, сформулювати методологічні передумови для більш повного аналізу економічних відносин координації на різних рівнях; по-друге, виділити конструктивно-аналітичні можливості для аналізу особливостей процесів координації; по-третє, ґрунтовніше окреслити напрями та пріоритети вдосконалення механізму координації в трансформаційній економіці.

6. Сутність механізму координації економічної системи на макрорівні розкрито через формування та аналіз ієрархічної системи економічних функцій держави та виведення функції координації намірів економічних суб'єктів у системі суспільного відтворення. На мезорівні механізм координації проявляється у формі регіональної політики, квінтесенцією якої є узгодження державних та регіональних інтересів. Механізм координації на мікрорівні визначається як основа системи управління підприємством, що забезпечує його цілісність та здатність до відновлення.

7. Виявлено, що дослідження процесів функціонування та обґрунтування ключових напрямів удосконалення механізму координації здебільшого обмежується визначенням принципів удосконалення та функціонування. Це стало методико-методологічною передумовою для розширення аналітичного потенціалу зазначених принципів через поєднання функціонального та статистичного підходів до оцінки рівня ефективності механізму координації. Якісному поліпшенню аналітико-методологічних засад сприяло використання універсального методу, який ґрунтується на чіткій сукупності показників соціально-економічної ефективності системи та використанні показників якості управління.

8. Сформований комплекс показників оцінки соціально-економічної ефективності механізму координації економічної системи характеризується важливими концептуальними перевагами. Так, розроблена трикомпонентна система, на відміну від традиційного підходу, охоплює більш широкий набір показників. Це забезпечує вищий ступень комплексності та чутливості до умов функціонування й особливостей дії механізму координації в трансформаційній економіці України. Апробована система показників містить три блоки. Економічний блок включає в себе показники: співвідношення фондів нагромадження і споживання, коефіцієнт нагромадження, рівні продуктивності суспільної праці,

конкурентоспроможності та економічної безпеки. Соціальний блок — валовий внутрішній продукт та валовий регіональний продукт на одну особу, індекс розвитку людського потенціалу. Управлінський блок — індекс сприйняття корупції, композитний показник державного управління Всесвітнього банку та ін. Долучення до управлінського блоку економіко-математичної моделі порівняння співвідношень фактичних та прогнозних значень показників дозволяє визначити рівень керованості економіки, тобто здатність органів управління адекватно планувати та прогнозувати результати державного регулювання економіки.

9. Системна оцінка ефективності механізму координації економіки України дає можливість визначити в економічній складовій домінування екстенсивних факторів економічного розвитку над інтенсивними, що обумовлює низький рівень конкурентоспроможності та економічної безпеки країни; у соціальній — низький рівень добробуту населення опосередковується низьким значенням індексу людського потенціалу; в управлінській — нездатність державних органів управління адекватно прогнозувати майбутні соціально-економічні результати сьогодення дій.

10. Удосконалення механізму координації має набути форми державної політики, спрямованої на формування інституціональних умов, за яких будь-яка економічна система стане соціально ефективною. Каталізатором позитивних змін у механізмі координації є зростання конкурентоспроможності, гарантування прийнятного рівня економічної безпеки, підвищення соціальної ефективності економіки, посилення його ефективності на регіональному рівні та на рівні підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Котенок А.Г. Механізм координації в трансформаційній економіці / А.Г. Котенок, О.О. Беляєв // Вчені записки : зб. наук. праць. — Вип. 7. — К. : КНЕУ, 2005. — С. 27–33. (0,50 друк. арк., особисто авторові належить 0,25 друк. арк. — обґрунтування системи функцій механізму координації трансформаційної економіки)
2. Котенок А.Г. Механізм координації на мікроекономічному рівні / А.Г. Котенок // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. — Вип. 15. — К. : КНЕУ, 2006. — С.17-23. (0,34 друк. арк.)
3. Котенок А.Г. Інтереси у взаємовідносинах економічних суб'єктів та механізм їх узгодження / А.Г. Котенок // Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. — Вип. 19 / Голов. ред. А.П. Наливайко. — К. : КНЕУ, 2006. — С. 35–38. (0,32 друк. арк.)

4. Котенок А.Г. Ефективність механізму координації: рівень керованості економіки / А.Г. Котенок // Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. — Вип. 22-23 / Голов. ред. А.П. Наливайко. — К. : КНЕУ, 2008. — С.55–59. (0,36 друк. арк.)

В інших виданнях:

5. Котенок А.Г. Трансформаційні зміни в Україні з погляду інституціоналізму / А.Г. Котенок // Ринкова трансформація економіки постсоціалістичних країн : мат. Міжнар. Форуму молодих вчених (Харків, 19-20 травня 2005 р.). Т.1. — Х. : ХНТУСГ, 2005. — С. 69 –71. (0,13 друк. арк.)
6. Котенок А.Г. Трансформація соціально-економічної парадигми в економічній теорії / А.Г. Котенок, О.О. Беляєв // Європейська наука ХХІ століття: стратегія і перспективи розвитку – 2006 : мат. І Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 22–31 травня 2006 р.). Т. 9. — Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2006. — С. 5–8. (0,29 друк. арк., особисто авторів належить 0,2 друк. арк. — обґрунтовано об'єктивна необхідність методологічного плюралізму в сучасних дослідженнях)
7. Котенок А.Г. Механізм координації економічних інтересів держави та бізнесу / А.Г. Котенок, Д.М. Котенок // Економічна організація та економічна освіта: взаємообумовленість стратегій розвитку : зб. мат. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю від дня народж. Бухала Сергія Максимовича, доктора економічних наук, професора (Київ, 7 — 8 лют. 2007 р.) / Відп. за вип. А.П. Наливайко. — К. : КНЕУ, 2007. — С. 135–136. (0,12 друк. арк., особисто авторів належить 0,1 друк. арк. — досліджено інституціональні вияви узгодження інтересів держави та бізнесу)
8. Котенок А.Г. Планомірність і товарність в системі господарського механізму / А.Г. Котенок, О.О. Беляєв, А.П. Самійленко // Господарський механізм: сутність, структура, подальше вдосконалення на сучасному етапі (Полтава, 18 – 19 квітня 2008 р.). — Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2008. — С. 9–10. (0,13 друк. арк., особисто авторів належить 0,08 друк. арк. — визначено характер взаємодії економічних законів на «горизонтальному» та «вертикальному» зрізах господарювання)

АНОТАЦІЯ

Котенок А.Г. Механізм координації трансформаційної економіки. — Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.01 — Економічна теорія та історія економічної думки. — ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». — Київ, 2010.

Дисертацію присвячено науково-конструктивному обґрунтуванню теоретико-методологічних положень і практичних аспектів функціонування та вдосконалення механізму координації економічної системи.

Сформовано авторський підхід до розкриття сутності механізму координації. Визначено його основні змістові характеристики. Проведено ідентифікацію загальних форм його вияву в межах функціонування економічних відносин координації. З'ясовано зміст і особливості впливу принципів удосконалення механізму координації за умов трансформаційних процесів. Розроблено та апробовано трикомпонентний методичний підхід до оцінки соціально-економічної ефективності механізму координації економіки України. На основі результатів здійсненої аналітичної системної оцінки соціально-економічної ефективності функціонуючого механізму координації економіки України сформульовано пропозиції щодо способів та конкретизації напрямів його комплексного вдосконалення.

Ключові слова: механізм координації економічної системи, відносини координації, трансформаційна економіка, координаційні процеси, економічні інтереси, економічна політика.

АННОТАЦИЯ

Котенок А.Г. Механизм координации трансформационной экономики. — Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.01 — Экономическая теория и история экономической мысли. — ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана». — Киев, 2010.

Диссертация посвящена научно-конструктивному обоснованию теоретико-методологических положений и практических аспектов функционирования и совершенствования механизма координации экономической системы.

В работе сформулирован авторский концептуальный подход к раскрытию сущности механизма координации экономической системы в контексте современной парадигмы экономической теории. Механизм координации определен как совокупность взаимосвязанных элементов, которая определенным образом конституирует экономическую систему через реализацию экономических отношений координации и функционально направлена на согласование экономических интересов путем обеспечения реализации отношений собственности, а также сознательного использования экономических законов и оптимальной комбинации факторов производства.

В диссертации исследован комплекс теоретических положений относительно функционального содержания механизма координации. Использование морфологического

анализа позволило выделить две группы функций: основные и дополнительные. Установлено, что в современных условиях механизм координации выполняет также социальную функцию. Выделена интеграционная функция, направленная на согласование экономических интересов общества, бизнеса и государства.

Механизм координации характеризуется специфической формой взаимодействия объективных закономерностей развития и субъективной деятельности людей. В данном аспекте выделены две структуры механизма координации. Объективная — проявляется в степени познания экономическим субъектом объективных закономерностей, и субъективная — в степени соответствия уровня развития экономического субъекта конкретным формам, условиям его функционирования. Взаимодействие объективной и субъективной структур обеспечивается функциональной структурой, реализующейся в функциональном поле механизма координации.

Механизм координации организует экономические отношения в хозяйственную систему, которая по принципу обратной связи, в свою очередь, воздействует на механизм координации. Под воздействием последнего возможно принятие решений в процессе производства, потребления, обмена и распределения. Анализ взаимодействия механизма координации и экономических отношений является предпосылкой для идентификации его форм проявления на макро-, мезо- и микроуровне.

Формой проявления механизма координации на макроэкономическом уровне выступает экономическая политика государства, основанная на выполнении государством определенных экономических функций. Подчеркивается, что совокупность экономических функций государства является целостной системой с четкой трехуровневой иерархической подчиненностью.

Механизм координации региона — это совокупность форм и методов организации производства, система управления социально-экономическим развитием относительно самостоятельной территориальной единицы. Отмечено, что основным результатом эффективного функционирования механизма координации на мезоуровне является оптимизация и согласование интересов государства и региона.

Механизм координации на микроуровне является основой системы управления предприятием, обеспечивает его целостность и способность к гомеостазу.

На основе рассмотрения механизма координации отдельно на всех уровнях констатируется, что он является многоуровневой иерархической системой.

В работе дана характеристика основных принципов совершенствования механизма координации: принципа адекватности, принципа комплексности, принципа адаптации, принципа компетентности. На их основе сформулированы правила его совершенствования. В

ходе исследования методических подходов к оценке эффективности механизма координации определено, что наиболее оптимальным выступает подход, представляющий собой симбиоз функционального и статистического подходов.

На основании авторского трехкомпонентного методического подхода проведен анализ изменений основных социально-экономических показателей эффективности функционирования механизма координации национальной экономики на протяжении последних десяти лет. Данная методика включает в себя три блока показателей: экономический — соотношение объемов фондов накопления и потребления, коэффициент накопления, показатели производительности общественного труда, конкурентоспособности и экономической безопасности; социальный — валовый внутренний продукт и валовый региональный продукт на душу населения, индекс развития человеческого потенциала; управленческий — индекс коррумпированности, композитный показатель государственного управления Всемирного банка и другие. Введение в управленческий блок эконометрической модели соотношения фактических и прогнозных значений показателей позволяет охарактеризовать качество государственного управления.

Сформирована стратегическая конфигурация ключевых направлений совершенствования механизма координации экономики Украины. Определено, что катализатором позитивных изменений выступает повышение конкурентоспособности, обеспечение достаточного уровня экономической безопасности, улучшение социальных параметров, устранение диспропорций в региональном развитии, упрощение системы государственного регулирования предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: механизм координации экономической системы, отношения координации, трансформационная экономика, процессы координации, экономические интересы, экономическая политика.

SUMMARY

A.G. Kotenok. Mechanism of transformation economy coordination. Manuscript.

Thesis to be presented to obtain a candidate degree on economic sciences. — Specialization 08.00.01 — Economic theory and the history of economic thoughts. — SHEE “Vadym Hetman Kyiv National Economic University”. — Kyiv, 2010

The dissertation is dedicated to the scientific-structural grounds of theoretical-methodological and practical aspects of functioning and improvement of the mechanism of economic system coordination.

The author has formed his own approach to highlight the nature of coordination mechanism. He has defined the basic characteristics of the mechanism. He has also identified the general forms of its expression within the limits of functioning of economic relation coordination. The contents

and the peculiarities of the impact of the principles of coordination mechanism improvement under conditions of transformation period were cleared up. Tricomponent methodical approach to the evaluation of social-economic efficiency of the mechanism of the Ukrainian economy coordination has been developed and approbated. Suggestions on the ways and concrete definitions of its complex improvement have been formulated. They were based on the results of the approved analytical systematic evaluation of the social-economic efficiency of the current mechanism of Ukrainian economy coordination.

Key words: mechanism of the economic system coordination, coordination relations, transformation economy, coordination process, economic interests, economic policy.